

ESSOMO 8

OBUZAALIRANA BWA YESU

8.1. OBUZAALIRANA BWA YESU: ENNYANJULA

Eky'enaku ennyo mu Bukrisitayo kwe kulwooza nti Mukama Yesu Kristo teyafuna kitiibwa n'okuggulumizibwa ebimugwanidde olw'obuwanguzi bwe yatuukako mu kuwangula ekibi ng'ayita mu butukirivu bwe. Enjigiriza "ey'abasattu" efuula Yesu okubeera Katonda yennyini. Naye ate tulaba nti Katonda takemebwa (Yokobo 1:13) era tayonoona, n'olwekyo kino kiba kitegeeza nti Yesu teyalwanagana na kibi. N'olwekyo obulamu bwe ku nsi olwo bwa ndibadde ekigguumaaza nga tebulina kyakulabirako eri omuntu, era obutalina kuwulira kulumwa okw'eby'omwoyo n'omubiri byeguyitamu, kubanga ebyo ye biba tebyamutukako.

Ate ku ludda olulala abamu, okugeza ng'Abamamoni na Bayakuwa balemmwa okutunulira obulungi ekyewunyisa kya Kristo nga omwana wa Katonda omu yekka. N'olwekyo tekiyinzika kubeera nti Kristo yali Malayika oba omwana wa Yozefu. Waliwo abagamba nti embeera ya Yesu ey'obulamu bwe, yali nga ey'Adamu bwe yali nga tannayonoona. Tewali kyawandiikibwa mu Baibuli kiraga ndowooza bweti etesiima okutondebwa kw'Adamu okuva mu nfuufu, ate nga ye Yesu ku bwa Katonda yatondebwa mu lubuto lwa Maliyamu. Newakubade nga Yesu teyalina kitaawe owo ku nsi, yali mu lubuto era n'azaalibwa nga ffe. Abantu bangi tebasobola kukikiriza ng'omuntu eyalina obuzaalirana obw'ekibi nga ffe teyayonoona. Kino ky'eky'amzima ekiziyizza okukkiriza okwa ddala mu Kristo.

Okukkiriza ng'obuzaalirana obwa Yesu bwali nga obwaffe wabula n'atayonoona mu bikolwa bye, naye nga yawangulanga okukemebwa, kiba kizibu. Kyetagisa okutunulira n'obwegendereza mu by'awandiikibwa ebikwata ku bulamu bwa Yesu bulungi, nga kuno kwogasse n'ebitundu ebirala mu Baibuli ebingi ebiraga nga teyali Katonda, okukusobozesa okutegeera n'obukkiriza mu Kristo owa ddala. Naye ate kyangu nnyo, okulwooza nti ddala Yesu yali Katonda, n'olwekyo nga tasobola kwonoona. Kino kiba kiwakanya obukulu eri obuwanguzi bw'ekibi n'obuzaalirana obw'abantu.

Yesu yalina obuzaalirana bw'abantu, ekitegeeza nti yalina buli emu ku ndowooza zaffe embi (Abaebbulaniya 4:15) naye ate bino yabiwangula olw'okwewaayo kwe eri enkola ya Katonda, ng'amusaba okumuyamba okuwangula ekibi. Era kino Katonda na kimuwa okutuuka ne ku kino nti "Katonda yali mu Kristo, ng'atabaganya ensi naye yennyini" ng'ayita mu mwana we yennyini (2 Abakkolinso 5:19).

Yesu ng'atuyita okwetikka ku kikoligo kye tusobole okufuna ekiwummulo (Matayo 11:29) aba ateggeeza nti yali nga ffe, obuzaalirana nga obwaffe, naye ng'atusinga okuguma.

8.2. ENJAWULO WAKATI WA KATONDA NE YESU.

Waliwo okwekenenya okumala wakati w'ebyawandiikibwa ebikattiriza, nga "Katonda bwe yali mu Kristo" n'ebyo ebikwata ku buzaalirana bwe ng'omuntu. Ebyawandiikibwa ebikwata ku buzaalirana bwe ng'omuntu bikalubya okumattiza endowooza egamba nti Yesu Katonda mwennyini nga ensomesa y'abassatu bw'ekyogera mu bukyaamu. Ensomesa eno ey'abassatu yayanjulwa mu lukiiko olwali e Nicea mu 325 A.D, wano endowooza eya Katonda okuba mu 'basattu' lwe yatandiika, Abagoberezi ba Kristo abasooka kino bali tebakimanyidde ddala. Ekigambo 'abassatu' tekiriyo mu Baibuli. Essomo 9 lijja kutunulira ku Kristo nga bwe yawangula ekibi n'oludda lwa Katonda mu kino. Nga bwe tutandiika amassomo gano tujjukire nti obulokozi buva mu kutegeera Yesu Kristo yennyini (Yok. 3:36,6:53;17:3). Bwe tumala okufuna okutegeera okutuufu okw'obuwanguzi bwe eri ekibi n'okufa, tusobola okubatizibwa mu Ye okusobola okugabana ku bulokozi bunu.

Ebimu mu bufunze ebikwata ku nkolagana wakati wa Katonda ne Yesu bisangibwa mu 1 Tim 2:5. "Kubanga waliwo Katonda **omu**, era **omutabaganya** wa Katonda n'abantu omu, **omuntu** Kristo Yesu". Okulowooza ku bigambo ebyo ebitangaaziddwa kutuletera bino:-

- Nga bwe wali Katonda omu, kizibu ate okugamba nti Yesu naye Katonda. Oba Kitaffe ye Katonda, nga ne Yesu naye Katonda kiteegeza nti waliwo ba Katonda babiri. "Naye gye tuli waliwo Katonda omu, Kitaffe, . . . " (1 Kol 8:6). N'olwekyo Kitaffe Katonda ye Katonda yekka. Kale kizibu okubeerayo ekitonde ekirala ku bwakyo ekiyitibwa 'Katonda omwana' ng'ensomesa ey'abassatu eteri ntuufu bw'egamba. Mu ngeri y'emu Endagaano Enkadde eraga Yakuwa, Katonda omu, nga Kitaffe (Isaaya 63:16; 64:8).

- Okwongerera kw'ono Katonda omu, waliwo omutabaganya, omuntu Kristo Yesu "n'omutabaganya omu". Ekigambo ekyo "no" kiraga enjawulo wakati wa Kristo ne Katonda.
- Nga Kristo bwali "omutabaganya" kitegeeza nti ye kayungirizi. Omutabaganya w'abonnoonyi eri Katonda atayonoona, tasobola kuba Katonda mwenne, yalina okuba omuntu atayonoona era eyava mu muntu ow'ekibi. "Omuntu Kristo Yesu" atuleka n'obutabusabusa ng'oyo yennyini eky'awandiikibwa gwe kyogerako. Nga wadde Pawulo yawandiika oluvannyuma lwa Yesu okugenda mu ggulu, teyamuyita nti "Katonda Yesu Kristo".

Emirundi mingi tujjukizibwa nti "Katonda si muntu" (Okubala 23:19; Koseya 11:9); ate nga ye Kristo yali mwana wa muntu" oba nga bwayitibwa emirundi mingi mu Ndagaano Empya "omuntu Yesu Kristo". Mu Luyonaani Yesu ayitibwa omwana w'abantu. Mu ndowooza ya Bayudaaya, 'omwana w'omuntu kyali kitegeeza omuntu afa era owa bulijjo (Is. 51:12).

"Kubanga okufa bwe kwabaawo ku bw'omuntu (Adamu), era n'okuzuukira kw'abafu kwabaawo ku bwa muntu (Yesu)" (1 Kol. 15:21). Ate era yali "Omwana w'oyo ali waggulu ennyo" (Luk. 1:32). Katonda okuba nga yali "waggulu ennyo" kitegeeza Ye yekka aggulumiziddwa ennyo; Yesu okubeera omwana w'oyo ali waguulu ennyo kiraga nti teyali Katonda. Olulimi lumu olukozeseebwa ku Katonda n'omwana ate ne ku Katonda ne Yesu, lutulaga bulungi nga bwe batenkanankana. Weewaawo omwana ayinza okuba n'ebyaafaana Kitaawe, naye kino tekimufuula kuba kitaawe, oba okwenkanankana mu myaka ne Kitaawe.

Okusinziira kw'ebyo waliwo enjawulo nnene ezirabibwa wakati wa Katonda ne Yesu eziragira ddala nga Yesu bwataali Katonda yennyini.

KATONDA	YESU
"Katonda takemebwa" Yokobo 1:13	"Kristo yakemebwa mu byonna bumu nga ffe" (Abaebbulaniya 4:15)
"Katonda tafa (Zabbuli 90:2; 1 Timoseewo 6:16).	"Kristo yafa era namala enaku ssatu emagombe (Matayo 12:40; 16:21).
"Katonda talabibwa n'abantu (1 Timoseewo 6:16; Okuva 33:20).	Abantu baalaba Yesu ne bamukwatanako (1 Yokaana 1:1 kino akikakasa).

Bwe tukemebwa tualirizibwa okusalawo okwonoona oba okugondera Katonda. Emirundi mingi tusalawo okujjemera Katonda, bw'atyo ne Yesu bwe yalinga, kyokka n'asalawo

okugonderanga Katonda. Yesu ono kale naye yali asobola okwoonoona, yadde nga teyayonoona. Kiba kizibu okulowooza nti osanga Katonda ayinza okwonoona. Tumaze okukulaga ng'ezzadde eryasuubizibwa Dawudi mu 2 Samwiri 7:12-16 nga ye Kristo. Olunnyiriri 14 lwogera ku Kristo ng'eyali asobola okwoonoona (“ . . . bw'anaabanga ng'akoze ekitali kya butuukirivu, naamukangavvulanga”).

Omwami w'ekitongole yannyonnyola nti olw'okuba yalina abamutwaala n'olwekyo naye yalina obuyinza ku balala; era yakozesa amagezi g'egamu okwogera ku busoboziobwa Yesu Mukama. Olw'okuba Yesu yali afugibwa Katonda kyali kitegeeza nga naye bwalina obuyinza ku bintu ebirala Wansi we. Era Mukama yammwesimisa nnyo olw'okumanya kwe. Mu bulambulukufu Yesu alina okutegerebwa ng'ali wansi w'obuyinza bwa Kitaawe; olw'okuba ali mu mbeera nga eno bweti oly'okutwalibwa, kyokka ekimufuula okuba ng'alina obuyinza ku bintu byonna Kaakano.

8.3. OBUZAALIRANA BWA YESU.

Ekgambo 'obutonde' kitegeeza ekintu ekiramu. Mu Ssomo¹, Baibuli eyogera ku butande bwa mirundi ebiri – obwa Katonda n'obw'omuntu. Mu butonde Katonda tafa, takemebwa, n'ebiri ng'ebyo. Kituufu ddala nga Yesu teyali nga Katonda mu bulamu bwe, kino ne kitegeeza nti yali mu mbeera y'abantu. Kale kyali tekisoboka Yesu kuba na mbeera za mirundi ebiri. Kyali kirungi Kristo okukemebwa nga ffe (Abaebbulaniya 4:15) awo nno olw'obutakola kibi n'okuwangula okukemebwa alyoke asobole okufuna okutusonyiyisa ebibi byaffe “Kubanga tetulina kabona asinga obukulu atayinza kulumirwa wamu naffe.... Naye eyakemebwa mu byonna nga ffe” (Beb 4;15). Kirabika nga ne mu mulembe ogwasooka waliwo abali balowooza nti Yesu tasobola kulumirwa wamu naffe. Okwegomba okubi ensibuko y'okukemebwa kwonna kuva mu ffe (Makko 7:15-23), mu ffe bennyini (Yokobo 1:13-15). Awo nno kyaali kyetagisa Kristo okubeera ng'omuntu bwali asobole okulaba okuyita mu kukemebwa okwo n'oluvannyuma asobole okukuwangula.

Bino byonna Abaebbulaniya 2:14-18 ekyogerako bweti:

“Kale kubanga abaana bagatta omusaayi n'omubiri, era naye Yennyini(Kristo) bw'atyo 'yagatta' ebyo; olw'okufa alyoke azikirize oyo eyalina amaanyi ag'okufa, ye setaani. Kubanga mazima si yatwala embeera eya bamalayika naye eyo ey'ezzadde' lya lbulayimu. Kubanga olw'okubonyaabonyezebwa ye yennyini (Kristo) ng'akemebwa,

kyava ayinza okubayamba abo abakemebwa. Kyekyava kimugwanira mu byonna okufaananyirizibwa baganda be, alyoke abeerenga kabona asinga obukulu ow'ekisa omwesigwa mu bigambo ebiri eri Katonda, olw'okutangirira ebibi by'abantu. Kubanga olw'okubonyaabonyezebwa ye yennyini ng'akemebwa, kyava ayinza okuyamba abo abakemebwa".

Ekitundu kino essira kirissa ku mazima nti Yesu yalina obuzaalirana ng'obw'abantu. "Ye yennyini bw'atyo yagatta ebyo" (Beb 2:14). Mu Abaebbulaniya 2:16 ensonga y'emu eyogerwako: Kristo teyalina mbeera nga ya bamalayika, kubanga yali z zadde lya lbulayimu, oyo eyajja okuleeta obulokozi eri abakkiriza abangi abo abalifuuka ezzadde lya lbulayimu. Olw'ensonga eno Kristo kyali kimuggwanira okuba mu mbeera ey'obuzaalirana bw'abantu. Mu byonna yalina "okufaananyiriza bagande be"(Beb.2:17) olwo nno Katonda asobole okutuwa okutosonyiyisa ebiba byaffe okuyita mu ssaddaaka eya Kristo. Kale okugamba nti Yesu teyabeerera ddala mu buzaalirana bw'abantu buba butamanya ennono eza ddala mu mawulire amalungi aga Kristo.

Abakkiriza abamaze okubatizibwa buli lwe bonoona, bayinza okudda eri Katonda nga bennenya ebibi byaabwe nga bayima mu kusaba okuyita mu Kristo (Laba 1 Yok. 1:9); Katonda amanyi nti ne Kristo ono yakemebwa nga bo, naye teyayonoona, kale n'awangula okukemebwa okwo, bo ekibalema. Olw'ensonga eno, "Katonda, ku lwa Kristo", asobola okutusonyiwa (Bef.4:32). Kale kyetagisa okusiima engeri Kristo gye yakemebwamu nga naffe bwe tukemebwa, era nga kyali kimwetagisa okubeera mu mubiri nga ffe kino okusoboka. Ekitabo ky'Abaebbulaniya 2:14 kyoleka bulungi nga Kristo yalina obuzaalirana "obw'omubiri n'omusayi" asobole okutusonyiyisa ebibi byaffe. "Katonda mwoyo" (Yok 4:24) mu butonde bwe era nga Bwali "Mwoyo" talina mubiri na musaayi. Kristo olw'okuba "n'omubiri" kino kiba kitegeeza nti mu bulamu bwe teyalina buzaalirana nga bwa Katonda .

Abantu bagezeeko okukuuma ebiragiro bya Katonda nga tebonoona naye emirundi mingi ne balemwa. Kale Katonda kwe kutuma omwana we ye mu kifaananyi ky'omubiri ogw'ekibi era olw'ekibi, n'asalira omusango ekibi mu mubiri" (Bar 8:3).

Okwonoona kitegeeza okwetanira ekibi; ekintu ekiri mu buzaalirana bwaffe. Era empeera y'ekibi kufa. Okuwona obuzibu bunu, omuntu yali yetaaga obuyambi okuva awalala. Omuntu tasobola kufuna butuukirivu ku bubwe; nga bwe kyali era bwe kiri ne kaakano nti

ebitonde ebirina omubiri tebisobola kulokola mubiri. Katonda kyeyava ayingirawo n'awaayo omwana we, eyalina omubiri "ogw'ekibi", ogwalina okemebwa kwonna mu kwonoona kwe tulina. Naye obutafananako n'abantu balala, Kristo yawangula okukemembwa yadde nga yatondebwa mu mubiri gw'ekibi nga ffe. Abarumi 8:3 lunnyonnyola ku mbeera eya Kristo nga "ey'omubiri ogw'ekibi". Ate Pawulo ayogera nga mu mubiri "bwe mutatuula kirungi", era n'engeri omubiri gye gulwanyisamu enkola ya Katonda (Bar 7:18-23), mu makulu ago, kisanyusa okusoma nti Kristo yalina "omubiri ogw'ekibi" (Abaruumi 8:3), kale olw'okuba nga Kristo yawangula omubiri ogw'ekibi kitegeeza nti naye atusobozesa okweggyako ekibi eky'omubiri kino; Yesu yakimanya ng'omubiri gwe, bwe gw'ali omunafu. Lumu waliwo eyamuyita nti: "omuyigiriza omulungi", nga kyali kitegeeza nti "mulungi" era taliiko kamogo. Naye n'amugamba nti: "ompitira ki omulungi? Tewali mulungi wabula omu, Ye Katonda" (Mak. 10:17,18). Olulala abantu batandiika okuwa obujjulizi ku maanyi ga Kristo nga bayima ku ebyo bye yali akoze. Kyokka Yesu ebyo n'atabyemalirako "kubanga yategeera bonna, era teyetaaga muntu yenna okutegeeza eby'abantu; kubanga ye yennyini yategeera ebyali mu bantu"(Yok 2:23-25). Olw'okumanya kwe okunene ku bikwata ku buzaalirana bw'abantu, Kristo teyayagala bantu kumugulumiza kubanga yali amanyi obuzaalirana bwe.

Bino byonna birabika nga ebizibu okukkiriza; nti omuntu eyalina obuzaalirana obunafu ng'obwaffe ddala ye mu nneyisa teyayonoona. Obukkiriza butono obwetagisa okukkiriza nti 'Yesu yali Katonda' era n'olwekyo yali mutuukirivu. Kale ne kireta okusikirizibwa eri eky'okuyigiriza kino eky'obulimba. Abo abali bamanyi bannyina Yesu mu kyasa ekyasooka balwooza ky'ekimu: ". . . bannyina, tebali wano naffe?" (Mat. 13: 56,57). Mu ngeri ye emu n'abalala abatabalika babuze bwe batyo.

8.4. YESU MU K'OBUNTU:

Ebyawandiikibwa mu Njiri bituwa eby'okulabirako bingi ku ngeri Yesu bwe yalina obuzaalirana bw'abantu. Kyawandiikibwa nti: bwe yali ng'akooye, natuula wansi, nannywa amazzi (Yok. 4:6). "Yesu yakaaba" olw'okufa kwa Lazaalo (Yok. 11:35). N'ekisinga mu byonna, ebyawandiikibwa ku kubonabona kwe okusembayo bye byandibadde obukakafu obumala nga Yesu yali muntu: "Kaakano omwoyo gwange gweraliikiridde", bwatyo bwe yagamba ng'asaba Katonda okumulokola aleme okuyita mu bulumi obw'okukomererwa ku musalaba (Yok. 12:27). "N'asaba, n'agamba nti ai Kitange, ekikompe kino kinveeko, oba kiyinzika; naye si nga nze bwe njagala wabula nga ggwe

bw'oyagala” (Mat. 26:39). Kino kiraga nga Kristo bwe yalinanga endowooza eyawukannye ku ya Katonda ebiseera ebirala.

Kyokka mu bulamu bwe bwonna, Kristo yewangayo eri Katonda nga yetegekerwa okugezesebwa okusembayo ku musalaba. (Iba Yok. 5:30). Endowooza ya Yesu eyawukannye ku ya Katonda bukakafu bunene obulaga nga Yesu teyali Katonda.

Mu bulamu bwaffe tusuubirwa okuba nga tukula mu kumanya kwaffe eri ebya Katonda nga tuyigira ku bizibu ebyo bye tufuna mu bulamu bwaffe. Era mu kino Yesu yali kya kulabirako ekisinga. Teyalina kumanya kwonna okwa Katonda nga kwamuyiirwamu okukirako ffe kwe tubeera nakwo. Okuva mu buto bwe, Yesu yeeyongerako amagezi n'okukula, ne mukisa eri Katonda n'eri abantu”(Iba Bef. 4;13, osome ne Luk 2:52). Ennyiriri ezo zikuwa engeri Kristo gye yeeyongera okukula mu omubiri gwe ne mu bya Katonda. Singa “omwana ye Katonda” nga ensomesa y'Abassatu mu omu bwe gamba kino tekyandisobose. Era ne mu bulamu bwe obusembayo, Kristo yakkiriza nga bwe yali tamanyi kiseera waliddira; wadde nga kino ye Kitaawe yali akimanyi. (Mak. 13:32). Yabuza abasomesa bamateeka ebibuuzo ng'alina emyaka 12, ng'ayagala kuyiga, bulijjo yayogeranga ku ebyo bye yayiga okuva eri Kitaawe.

Obuwulize eri enkola ya Katonda kintu ffe fenna ekirina okututwalira ebbanga nga tuyiga. Ne Yesu naye yalina okuyita mu mutendera gw'okuyiga okugondera Kitaawe, nga era omwana omulala yenna bw'aba. “Newakubadde nga mwana, naye yayiga okugonda (kwe kugamba okugondera Katonda) olw'ebyo bye yabonaabona; awo bwe yamala okutuukirizibwa (kwe kugamba okukula mu by'omwoyo), n'afuuka ensonga ey'obulokozi obutaggwaaawo” (Beb. 5:8,9). Ne mu Baf. 2:7,8 kiwandiika ku mutendera gwe gumu ku Yesu okukula mu by'omwoyo era ekyavamu okufiira ku musalaba. “Naye yeggyako ekitiibwa, bwe yatwala engeri y'omuuddu. . . ne yeetoowaza, nga muwulize okutuusa okufa, era okufa okw'oku musalaba”. Olulimi olukozesebwa wano lulaga engeri Yesu gye yakulamu mu by'omwoyo, yeetoowaliza ddala, kale ku nkomerero naba “omuwulize” eri okwagala kwa Katonda era ekyamuvirako n'okwagala okufiira ku musalaba. Bwe kityo n'abeera “omutuukirivu” olw'engeri gye yakkiriza okubonaabona kwe.

Kino kiraga nga Yesu yennyini bwe yalina okukola ennyo okufuna obutukirivu; tewali engeri yonna eraga nti Katonda yabumuwa buwa, kino kyandibade kimufuula okuba ekifaanayi obufaananyi. Yesu yatwagalira ddala era n'awaayo obulamu bwe ku musalaba

okuva ku mutima. Essira ku ngeri Kristo gye yatwagalamu kyandibadde butalimu bwe kiba nga Katonda yamuwaliriza okufiira ku musalaba (Bef. 5:2, 25, Bag 2:20 ne Kub 1:5). Singa Yesu yali Katonda, yalibaadde talina kyakusalawo kirala okujjako obutaba na kyakunenyezebwa kyonna olwo amale afiire ku musalaba. Naye olw'okuba nga Yesu yalina bingi eby'okusalawo, kituletera okusiima omukwano gwe, era ne kitusobozesa okukola omukwano naye.

Kwali Kristo okuwaayo obulamu bwe awatali kumuwaliriza ekyaletera Katonda okumusanyukira: “Kitange kyava anjagala, kubanga nze mpayo obulamu bwange, ndyoke mbutwale ate. Tewali abunziyako, naye nze zekka mbuwaayo. Nnina obuyinza obw'okubuwayo, era nnina obuyinza obw'okubutwala nate”(Yok. 10:17, 18). Kiba kizibu okutegeera okusanyuka kwa Katonda eri okugonda kwa Yesu, singa Yesu ono ddala yali Katonda eyajja okubeerako obubeezi n'abantu abonoonyi (Mat. 3:17; 12:18; 17:5). Ebyawandiikibwa ku Katonda okusanyukira omwana, bukakafu obumala okulaga nti Kristo yali asobola okusalawo obujsjeemu, naye ye munda n'asalawo okugonda.

OBWETAAVU OBWA KRISTO OKULOKOLEBWA

Olwo obuzaalirana obw'abantu, Yesu yali mu mubiri ogufa nga ffe. N'olwekyo, Yesu yalina obwetaavu bw'okulokolebwa mu kufa okuva eri Katonda. Kino bwe yakimanya, Yesu “yawaayo okwegayirira n'okusaba eri oyo eyayinza okumulokola mu kufa no kukaaba ennyo n'amaziga, era bwe yawulirwa olw'okutya kwe Katonda” (Beb. 5:7). Olw'amazima nti Kristo yakabirira Katonda amulokole mu kufa kijjawo engeri eyo yonna egamba nti yali Katonda. Kristo oluvannyuma lw'okuzuukira, okufa nga tekukyamufuga nate (Abaruumi 6:9) ekitegeeza nti okufa kwali kumufuga mu kusooka.

Zabbuli ezisinga zirimu obunnabbi ku Yesu; era ennyiriri ezimu bwe zijjulizibwa okuva mu Zabbuli ezikwata ku Kristo mu Ndagaano Empya, kiba ky'amagezi okutwala nti n'endala mu Zabbuli eyo ziba zoogera ku ye. Waliwo emirundi mingi obwetaavu bwa Kristo okulokolebwa eri Katonda bwe kisibwaako ennyo essira.

- Zabbuli 91:11, 12. Yesu ajjjuliza mu Mat. 4:6. Zabbuli 91:16 ewa obunnaabbi nga Yesu bwa lyetaaga obulokozi okuva ewa Katonda; ‘Ndimukkusa obulamu, era ndimulaga obulokozi bwange”. Zabbuli 69:21 eyogera ku kukomererwa kwa Kristo (Mat 27:34); Zabbuli yonna eyogera ku birowoozo bya Kristo ku musalaba: “Ndokola ai Katonda..... osemberere emmeme yange, oginunule.....obulokozi

bwo, ai Katonda, bungulumize waggulu” (ennyiriri 1, 28, 29).

- Zabbuli 89 eyogera ku bisuubizo bya Katonda eri Dawudi ebikwata ku Kristo “Anankaabiranga nti ggwe Kitange, Katonda wange, era ejjinja ly’obulokozi bwange”.
- Essala za Kristo ez’obulokozi eri Katonda zawulirwa; yawulirwa olwo’okwagala kwe eri Katonda, so si lwa kifo kye; 'eky'abassatu' (Beb. 5:7). Katonda okuzukiza Yesu mu bafu era n'amugulumiza mulamwa mukulu mu Ndagaano Empya.
- “Katonda . . . yazuukiza Yesu . . . oyo Katonda yamulinnyisa ku mukono gwe ogwa ddyo okubeera omukulu era omulokozi” (Bik.5:30,31).
- “Katonda . . . yagulumiza mulenzi we Yesu . . . oyo Katonda gwe yazuukiza mu bafu” (Bik.3:13,15).
- “Yesu oyo Katonda yamuzuukiza” (Bik.2:24,32,33).
- Yesu bino byonna yabimanya bwe yasaba Katonda okumugulumiza (Yok.17:5 ger.13:32; 8:54).

Singa ddala Yesu yali Katonda essira elyo lyonna lyandibade butalimu kubanga Katonda tafa. Yesu yandibade teyetaaga bulokozi, singa yali Katonda. Olw’okuba nga Katonda ye yagulumiza Yesu kiraga nga Katonda bwa musingako era n’enjawulo wakati waabwe bombi.

8.5. ENKOLAGANA WAKATI WA KATONDA NE YESU.

Okulowooza ku engeri Katonda gye yazuukizaamu Yesu kituletera okufumitiiriza ku nkolagana wakati we ne Katonda. Bwe kiba nga benkanankana nti era baliwo bombi mu kusooka, ng’ab’enzikkiriza 'ey'abassatu' bwe bagamba, olwo twandibade tusuubira nti benkanankana mu nkolagana yaabwe. Naye tumaze okulaba nti si bwe kiri. Enkolagana ya Katonda ne Kristo yefaananyirizako nga eyomusajja ne mukazi we: “Omutwe gwa buli musajja ye Kristo, n’omutwe gw’omukazi ye musajja, n’omutwe gwa Kristo Ye Katonda” (1 Kol 11:3). Ng’omusaja bwali omutwe gw’omukazi, ne Katonda ye mutwe gwa Kristo newakubadde balina ekigendererwa kimu ekibagatta nga era wakati aw’omusajja n’omukazi. Kale “Kristo wa Katonda” (1 Kol 3:23), ng’era omukazi bwali ow’omusajja.

Bulijjo Katonda Kitaffe ayogerwako nga Katonda wa Kristo. Olw’amazima nti Katonda ayogerwako nga “Katonda era Katonda wa Mukama Yesu Kristo” nga Kristo amaze okulinnya mu ggulu, kiraga nga eno y’enkolagana gye bakyalina ne kaakati, nga era bwe

bali nga Kristo akyali mu mubiri ogufa (1 Peetero 1:3, Abaefeso 1:7). Banaffe ab'abassatu - (Katonda Kitaffe; Katonda Omwana; Katonda omwoyo) bagamba nti Yesu ayogerwako nga eyasiibwa katono wansi wa Katonda mu bulamu bwe wano ku nsi. Endagaano Empya yawandiikibwa mu myaka eyo nga Yesu yakalina mu ggulu naye ate eyogera ku Katonda "nga Kitaawe ate era Mukama wa Kristo". Yesu akyatwala Katonda nga Kitaawe.

Okubikkulirwa ekitabo mu Ndagaano Empya ekyawandiikibwa nga wayiseewo emyaka mingi nnyo oluvannyuma lwa Yesu okutukuzibwa n'okulina mu ggulu naye ate kyogera ku Katonda nga "Katonda ate era Kitaawe wa Kristo (Kub 1:6). Mu kitabo kino Yesu eyazuukizibwa era natukuzibwa yawa obubaka eri abakkiriza. Ayogera ku "Yeekaalu ya Katonda wange . . . erinnya lya Katonda wange . . . ekibuga kya Katonda wange" (Kub 3:12). Kino kikakasa nga Yesu bw'alowooza ku Kitaawe nga Katonda we ne kaakano – n'olwekyo nga ye (Yesu), si Katonda.

Mu bulamu bwe obufa, Yesu yayogeranga mu ngeri y'emu ku Kitaawe. Yayogera ku kugenda "ewa Kitange, era Kitammwe; eri Katonda wange ate Katonda wammwe" (Yok. 20;17). Ku musalaba yeyolesa ng'omuntu mu bujjuvu: "Katonda wange, Katonda wange, kiki ekikundesezza?" (Mat 27:46). Ebigambo ng'ebyo biba tebitegeereka bwe kiba nga Katonda yabyogera yennyini. Olw'amazima nti Yesu yasabanga essala ze eri Katonda "n'okukaaba ennyo n'amaziga" kiraga embeera yennyini entuufu wakati waabwe bombi (Beb 5:7, Luk 6:12). Bannange Katonda tasobola kwesabira n'ate ye yennyini. Ne kaakano, Kristo awayo essala eri Katonda ku lwaffe.

OBUKKIRIZA MU KUKOLA 14: KRISTO OWA DDALA

Abatakkiririza mu basatu bakitegeera bulungi nga Yesu yalokola ensi olw'okuba yali muntu- olw'okuba Mukama era n'olw'obumu mu by'omwoyo ne Katonda. Singa yalina buzaalirana bulala, tekyandisobose okulokolebwa kuyita mu ye. Yesu ky'eky'okulabirako kyaffe mu buli ngeri yonna. Lwa kuba bantu kye kitusobozesa okugenda mu nsi eno n'obubaka obutabusibusibwa, obumatiza era obulokozi. Tulina okuba muntu ekimala nga ye okusobola okulokola omuntu. Tetusaba abawuliriza baffe kuba n'amaanyi malala agatali g'abantu. Engeri abakadde ab'ekkanisa gye balabika ng'a batalina kabuntu obwa namaddala, kirededde bangi okufundikira nga bagamba nti olw'okuba nga bo tebasobola tukkiriza mutindo ogwo gulabibwako n'olwekyo Obukristaayo gye bali si ky'amazima

ekisoboka eri omuntu. Obubaka bwaffe tuli nabwo ng'abantu obuntu, nga obubaka bwa Yesu bwe bwali ye yennyini, Yesu omuntu owa ddala. Ekigambo kya ye; Yesu nga era bwe kirina okuba mu ffe. Eno y'ensonga lwaki Yesu talina lukalala lw'ebyo bimwoogerwako bingi ye nga omuntu mu Njiri- ebikolwa bye n'ekolagana ye eri abalala bye bituweebwa, era naffe ku ebyo kwe tutegeerera era ne tumanya obutuukirivu bwe. Ebiyigirizibwa ebimanyiddwa nga Marxism, okugeeza, bisobola okwawulibwa Marx yennyini ng'omuntu. Osobola okkkiriza enkola emanyiddwa nga Marxism nga tosomangako byafaayo bya Karl Marx. Naye Obukristaayo obwa ddala butwalibwa wamu n'omuntu Kristo owa ddala. Olulyo lwa Yesu olugulawo Endagaano Empya kye ekinyusi ky'Enjiri ya Yesu mu bufunze. Obulamu bwe bwali bubaka era bwe bubaka. Tulina okumugoberera. Kuno kwe kuyigiriza kwe okuddingaanamu. Omumarxi alina okugobeerera endowooza ya Marxi, kabuntu bwe kyokka. Naye Omukristaayo agobeerera Kristo nga omuntu, si ndowooza zaawa kyokka.

Bwe kiba nga obubaka bwa Yesu tubunyonnyola nga ebirowoozo obulowoozo n'amateeka, olwo awatali kubuusabuusa tuzzula nga ebirowoozo n'amateeka tebikyusa mangu bulamu obwa ddala- biriwo byokka. Amateeka agaakwata ku mazima aga Baibuli gaba tegagasa era amanafu ku ekyo ekituufu kyennyini- okujjako nga gaasiddwa ku Yesu omuntu yennyini owa ddala. Kirema okuba nga Katonda yatuwa ekinywa kya birowoozo. Amateeka agakwata ku Mazima, buli kiyigirizibwa kyonna eky'Amazima Yesu yakituukiriza- era amazima gano, ekifaananyi kye, ebitufuula okuba abalamu, abalina okwagala, omubiri n'omusaayi. Omuntu Yesu yaleeta ebirowoozo, ebiyigirizibwa, amateeka, ebya ddala era nga birabika; "bimubeeramu". Omuntu yekka abantu gwe basobola okulaba era na yogera gye bali ye oyo omuntu owa ddala. Kye ntegeeza kye kino nti bwe twogera Amazima nga bwe nga bwe gali mu Kristo eri abantu, kino kisika abantu okusingako ebigambo obugambo. "Amazima gali mu Yesu" bigambo ebisangibwa mu Baibuli- ddala ebigamba nti ebiyigirizibwa ebyo okukkiriza okumu bitukkirizibwa mu muntu ono. Olwa kino, omuntu awulira Enjiri abeera nga akowoolebwa, era ayitiiddwa omuntu oyo Yesu. Olwo ne kiba nti obulamu bw'oyo akyusiddwa oluvannyuma akiraba ye nga omuntu, nga Yesu ye omu ono alina by'ayagala, eby'okusomooza, okubyaniriza gy'ali, eri okweewaayo okunene. Era omuntu omulamu era owa ddala ye yekka asobola okuzaamu amaanyi. Amateeka ku bwaago tegasobola kubiriza kinene nnyo kiri awo.

Yesu mukyikirira waffe- ennono ey'enjawulo mu Baibuli. Tubalirwa okuba mu ye. Kino kitegeeza nti obulamu bwe bubalirwa nga obwaffe- kyokka olw'okuba nti yali muntu era

olw'okuba nga tuli bantu kino kituukirira ddala mu ffe. Ekyewunyisa ekya kino kiri nti abantu bangi bafunnye obulungi okuyita mu kwegattira awamu ne Yesu eyazuukira- eri bye balemeddwa, obuswavu, ebizibu byabwe. Tekikyali ky'amakulu kubuza nti nze ani? Kiki kyenfunnye mu bulamu buno obubi? Wabula kikulu nti tuli mu Kristo, era nga tugabana ku bulamu bwe n'okubaawo kwe. Obulamu bwa kakaano bufuuse nnyo bwa bimekka by'ofunnye oba byolinawo ekiretedde bangi ku ffe okulowooza nti tulemereddwa. Kirabika nga okulabibwa mu bantu olina kuba ne kyolinawo oba eky'okulaga. Twesanga mu nkola ey'obulamu etujjako ak'obuntu. Eddembe lyaffe mu kwesalirawo, mu kweyogeerera nga tweyalidde libuze. Ate nga obulamu bwaffe bwe buba mu Kristo, ng'a bukuumibwa bulungi mu ye, ng'ekitundu kumbeera y'obuntu eya Kristo, olwo nno obulamu bwaffe buberera ddala bwa njawulo. Nga tetuwulira buswavu eri ak'obuntu mu ffe. Katonda yennyini atukakasa olw'ekyo kye tuli, n'okutubalira obutuukirivu- lwa kuba tuli mu Kristo. Gano ge makulu eg'ekitalo era egewunyisa okuba nga kya mazima muli balunganda mu Kristo.

Bwe tubuza obulamu bwaffe, nate tubufuna. Wabula obulamu bwe tufuna bwe bulamu mu Kristo. N'olwekyo obulamu buba n'amakulu era n'ekigendererwa, si mu kuwangula kyokka naye ne mu kulemerera. Olwo obulamu bwaffe ne buba bwa makulu; kubanga tulina ate tubaawo mu bulamu obwa ddala, wadde nga abalabe baffe batwonoona n'emikwano ne gituleka; ne bwe tuba twawagira oludda olukyamu ne tufuna ennaku; ne bwe tuba nga bye tufunnye bikendedde ne bigibwaawo n'ebintu ebirala ne bwe tuba nga tetukyalina mugaso eri abalala. Omusubuzi eyayavuwala, abayawukana mu bufumbo nga buli omu ali ku lulwe, munnabyabufuzi eyawangulwa era ne yerabirwa, oyo atalina mulimo, malaya akaddiye oba omukozi w'ebikyamu agenda okufiira mu busibe . . . bano bonna, newankubaadde nga tebakyalimu ka buntu nga era tebakyaweebwa kitiibwa mu bulamu bw'ensi eno, Katonda atasosola mu bantu bonna abalaba n'essanyu; kubanga bonna bali mu mwana we.

OBUNTU BWA DDALA

Nzijjukira olunaku olunnyogovu ennyo bwe lwatuuka nga ndi mu Russia awo ne nzijjukira nga Yesu ddala yali muntu. Ne ntandikirawo okulowooza ebintu bingi ebimukwatako ye byesirowoozanga nako ebiteekwa okuba nga byali by'amazima. Era ndowooza nga mu kino, naatuuka ku mutendera mulala ogw'okumumanya. Ddala yayita mu mutendera ogw'okuzaalibwa. Yalina ebikwata ku Malyamu mu musaayi gwe. Ateekwa okuba nga yalina ekinkumu nga nange kye nnina. Yandiba nga yali akozesa mukono -musajja oba

ogwa – ddyo. Yalina ekika ek'yomusaayi kye yali aggwamu. Nga yerabira ebintu ekiseera ekirala, yali tamanyi byonna (okugeza nga olunaku kwa liddira oba ekyekusifu ky'okukula mu by'omwoyo Mak. 4:27), okukola ensobi ng'abaajja, okwesala. Naye teyanakuwala; yassanyuka olw'okuba omuntu. Era nga nkyatambulatambula ebirowoozo bingi bya nzijjira mangu. Lwaki yatunnula wa nsi nga baleese mumaaso ge omukazi [yandiba nga yali bute] eyakwatirwa mu bwenzi? Kiyinzika okuba oba olyawo olw'ensonyi era n'okuva mu mbeera ng'omusajja? Yesu yali musajja era nga alina ebirowoozo byonna abasajja bye baba nabyo ku bakazi. Yagabana ku ebyo byonna ebitujjira nga tetweyagalidde n'okwagala okwegatta n'abakazi naffe kye tulina, obusungu, okweralikirira era 'n'obweralikirivu bw'okufa' (Beb. 5:7) nga ffe. Yali muntu wa ddala, ataliina ddembe eri okulwanagana kwo munda, amaanyi, okukemebwa n'okubusabuusa ekitundu ku mbeera yaffe ey'obuntu. Tewali ngeri yonna gye nsobola kukkiriza endowooza ey'abasatu egamba nti: “tewaliwo kulwanagana kwonna” Mukama waffe bwe yali nga akemebwa. Yakemebwa nga naffe bwe tukemebwa-ate nga ddala okukemebwa kulimu okuwalulwa eri ekibi, era n'oba n'ekitundu mu gwe ekisikirizibwa ekibi okusinga okusikirizibwa okukola obulungi.

Nsubiriza ebbanga wakati aw'omuwandiisi n'omusomi, nga temuteredde era ndaba n'omulanga, era n'ennyikke nti nsobola okwogera ku Mukama waffe mu ngeri ng'abantu. Nsubiriza okwemuluggunya n'obutategeera ebigenda okwaniriza ebirowoozo bino. Si noonya kuggyawo bukulu bwa Mukama waffe. Kye ngeezako okunoonya okulaga obunene bwe; nti eyo, mu muntu ono owa ddala, mwe mwali Katonda nga yeyoleka. Abamu okwetamwa ebyo bye ngamba, kino ku nze y'ennono ey'enjogera n'endowooza enkyaamu gye tuli nayo nga tununulira amazima nti Mukama Yesu ye yatukyikirira ffe. Nzikkiriza nga mu ffe fenna, waliwo okwagala okutekawo olukonko wakati waffe ne Yesu. Naye bwe kiba nga ddala teyali nga ffe, awo nno nze mba ndaba ekintu kino kyonna kyonna 'ekikwata ku Kristo' nga ekitalina muwendo mu nsi yaffe eno enoonya ennyo obukakafu bw'obulokozi eri omuntu. Yesu omwana wa Katonda, omuntu gwe tubuulira kya kusikirizza nnyo eri abantu. Waliwo ekintu ekiwaliriza ennyo nga kikwata ku muwanguzi ataliiko kamogo, weewaawo nga oludda olulala yalina obunafu obw'abantu. Kino osobola okukiraba mu butabo obw'okusoma ne mu bisiige bullijjo. Bwe kiba nga ddala yali nga ffe, awo ffe kitwetagisa okukola ennyo. Kitujjako eby'okwekwaasa ebingi eri eby'omwoyo. Kino nkyogera n'obuvumu, kye kireeta endowooza eya Yesu yenkana Katonda okweyongera okula n'eya 'abasatu mu omu'. Endowooza nti Yesu yaliwo nga muntu okuva edda nayo yajja bw'etyo olw'endowooza ez'awamu. Abayudaaya bayagala Masiya gwe batamanyi gyasibuka (Yok. 7:27), ow'omu ggulu atatuukirirwa, ebyawandiikibwa

byabwe gwe byali nga byogerako ennyo- kyokka bwe balaba omuntu Yesu, maama ne baganda be bebamanyi, tebakigumira. Nze ndowooza nti Abayudaaya abo balina endowooza ey'edda nga abo abalowooza nti Yesu yaliwo nga muntu okuva edda n'edda. Enjigiriza eya abasatu n'eya Yesu okubaawo okuva edda n'edda, eteekawo olukonko lw'ekitiibwa lunene nnyo wakati waffe n'omwana wa Katonda. Ak'obuntu mu ye ne ye nga eky'okulabirako biba nga ebitatukwatirako ddala, anti kubanga yali Katonda so si muntu. Naye bwe kiba nti omusajja ono omutuukirivu yali ddala omu ku ffe, omuntu mu bantu, n'omubiri nga egyaffe, n'omusaayi. . . tutandiika okutuuzza obufofofo. Osanga y'ensonga lwaki bangi ku ffe twesanga nga tulowooza nnyo ku musalaba gwe; kwe yabeerera ddala ng'ali bute, era mu buntu bwe obwa ddala, kyetutasobola kugumikiiriza kumala bbanga ddene. Naye okujjako nga tuba n'obwenkanya obulungi ku Kristo nga omuntu yennyini owa ddala, olwo bwe tusobola okumanya engeri okufa okw'omuntu omu emyaka 2000 egiyiseewo bwe kusobola okukyusiza ddala obulamu bwaffe leero. Twagala nnyo okwekwaasa: abazadde bange tebali batuukirivu, abantu abatwebunguludde bakozi ba bibi nnyo ddala. Wabula Mukama Yesu yali mutuukirivu- era ow'omukwano Malyamu yakola ekisoboka kyonna, naye nga kye ekimu yalemererwa okumukuza obulungi; teyali maama mulungi; era n'abantu be yali abeeramu tebali balungi. So nga ate, Yesu yali mutuukirivu. Era atuyita tuleke ebyonoono byaffe tudde gyali.

Okusenziira ku biwandiiko eby'amateeka n'obuwanga bw'Abayudaaya eby'edda (Talmud), Malyamu yali musibi ow'enviiri [Shabbath 104b], era musajja we yamuleka n'abaana olw'okulowooza nti yegatta n'omusirikale omumbowa. Kino oba kituufu oba sikituufu, Malyamu yali mukazi owa bulijjo, nga abeera mu nsi etali bulungi nnyo, mu bulamu obwavu era mu kiseera ekizibu. Ate Omwana wa Katonda era Omwana w'omuntu, omulungi, atalina kibi. . .katugambe nti, yali mwana wa mukazi eyagobebwa, akola omulimo gw'okusiba enviiri ng'ava mu kyaalo ekikyaafu ekitamanyikanye, yafuna omulimo ogwo obubaazi bwe yali nga akyali mutiini. Waliwo ekyewunyisa mu kino kyonna. Era n'okusomoozebwa okutakoma. Ku ffe fenna teri asobola ku kissa ku mbeera embi gye yazaalirwamu, ab'omunnyumba okwawukana, ebiseera ebizibu, awantu awabi eri okutakabanira eby'mwoyo. Tusobola okubiwangula, kubanga mu ye tuli bitonde ebiggya, eby'edda byayita, era mu ye byonna bifuuka biggya (2 Kol. 5:17). Kye ekyo kyennyini, kubanga ye yasooka, ye yasooka okuva mwe ebyo byonna ebitulemesa ebirabika ng'obulamu bwe byagala, nga tawanguddwa oba okulemesebwa ekyo kyonna ekimulemesa ku bubwe ng'omuntu ate era naffe ng'abantu ekyali mu kkubo lye. Era naffe yatuwa obuyinza okumugoberera.

Teyali Katonda eyakka gye tuli n'afuuka omuntu; wabula yali omuntu wa bulijjo; yazuukira era n'afuuka omuntu alabika nga Katonda. N'alinyanya mu ggulu, era n'aweewwa embeera nga eya Katonda. Mu butuufu kino kikontana ne ky'abasomi ab'eddiini kye balowooza, nga batiidde eky'okulabirako eky'omuntu ono ki kye kyali kitegeeza gye bali. Endowooza nti Yesu yaliwo okuva edda n'edda emufula okuba nga ekintu mu Bwakatonda eky'ajja ku nsi kuno katono nnyo, olwo ne kibulawo bunnambiro, okudda omulundi ogw'okubiri. Wabula tulaba omuntu eyava mu bantu, eky'avaamu okutuuka ku mbeera nga eya Katonda, n'agulawo ekkubo eri baganda be okugabana ku buwangunzi bwe; era nga akomawo okussawo Obwakabaka bwe obutaliggwaawo ku nsi, ensi ye gye yava era gyasibuka. Ka tugambe nga ekitundu aba Abasatu kye basinga okwetanira ennyo mu Baf. 2. Tusoma ku Yesu nti yalabikira mu mutindo ogw'obuntu, ne yeetoowaza nga muwulize okutuusa okufa, era Katonda kyeyava amugulumiza ennyo. Kyokka mu nsula eddirira Pawulo yeyogerako mu njogera ye emu. Ayogera ku ngeri nga naye, "bwalisangibwa nga amufaanana ne mu kufa kwe, era n'omubiri gwe ogw'obwetoowaze, gufuulibwe nga ogwa Yesu, "omubiri ogw'ekitiibwa kye". Tetusabibwa kugobeerera ngeri ey'oyo alowoozebwa okuba nga Katonda omuntu. Tusabibwa okugogobeerera ekkubo erya Yesu, omwana w'omuntu, ekkubo lye eri ekitiibwa. Okusuubiza kidingaanamu nti ku nkomerero ey'olugendo lwaffe olw'obwetoowaze n'okugabana ku musalaba gwe, tuligabana ku kitiibwa kye (Bar.8:17; 2Kol. 3:18; Yok. 17:22,24).

OKUSOMOOZEBWA OKW'OBUNTU OBWA KRISTO

Obwetaavu obutawakanyizika eri okuyigirizibwa okw'amazima ku bikwata ku buzaalirana bwa Yesu busobola okutukulemba okwerabira mangu obwetaavu obw'okugondera ekiyigirizibwa kye eky'okola ekisinga. Mu magezi ago twetaaga "Okununula Yesu mu nsi" . Twetaaga okudaabulula endowooza zaffe n'omuntu Yesu n'ebiyigirizibwa bya Yesu mu kukola ebyalabikira obulungi mu bulamu bwe ye, obutali ku biyigirizibwa abasomi ab'eddiini n'enjatula ebyali bimwetooloodde. Ekiva mu kino, okubuulira kwaffe ku Kristo emirundi mingi ku komenkereza nga kukaatiriza ebyo atali mukkiriza oba alina byatakkiriza ebibazibuwalira okukkiriza, mu kifo eky'okutunulira ennyo ku buntu obwa Mukama waffe n'ebiyigirizibwa bye eby'okola, ebisuubirwa okuba nga bye bayinza okukkiriza olw'okuba ng'abantu mu buzaalirana balowooza nga bye basinga okumanya. Mukama Yesu teyali muntu kyokka, nga ekyogerebwa eky'eddiini ekituufu. Mu kwagala ennyo yayingira mu bulamu obw'anabantu ku mutindo omujjuvu.

Waliwo okusomoozebwa okutakkirizika olw'amazima nti Mukama Yesu yalina

obuzaalirana bw'abantu naye n'atayonoona. Nze kindabikira ng'Abakristaayo bangi balowooza nti okuyitibwa kwabwe kwe kuwangula ekibi, era n'okuwangula obuzaalirana bwabwe naabwo. Era kino ne kibaviirako okukkiriza nga eby'omwoyo mazima kwe kugaana obuntu bwabwe. Mu ngeri nga yannalukalala, waliwo omubikkira omweru, eyaleeterwa okukkiriza nti okuba mu by'omwoyo kyenkana na kuba mweru mu maaso go, atalina bwagaazi, era nga kumpi olina amaanyi agatali g'abantu. Mu njogera esingako eya bulijjo eri obuzibu bwe bumu, waliwo ab'oluganda abakkiriza nga kivve okulaga okwewaayo kwonna nga kwa nnaku eri ekintu kyonna, okuvuma mu by'okulwanyisa byabwe byonna, okutegeera okw'abantu tekikkirizika eri bo. Olw'ensonga eno ndaba obumu wakati 'w'obulamu bwa abatuukirivu ng'Abakatoliki bwe bawandiika n'ebiwandiiko ebya Abathodoxi. Kiri nti nabo tebakola kibi, wabula b'ava mu kitiibwa ekitaliwo okutuuka mu kitiibwa ekirala. Kino kyonna kiva ku kussa ennyo essira ku Katonda mu kifo ky'oludda olw'obuntu ku Mukama Yesu. Enneeyisa eya Mukama waffe Yesu etulaga ki kye kitegeeza okuba omuntu ate notayonoona. Kyayogerwako n'amazima nti "bwe tuba nga tukkiririza mu buntu bwe, naffe tuteekwa okukakasa obwaffe". Bwe tuba nga tunoonya okuyimusibwa waggulu w'obuntu, ekigendererwa kyaffe kya kintu ekitaliwo. Mukama waffe Yesu teyali era si 'w'amaanyi agasinga ag'obuntu'; yali era kifaananyi kya Katonda ekyakubibwa ku buntu, era mu kutegeera nga kuno Endagaano Empya n'olwa leero ekyamuyita "omuntu". Tekitwetaagisa kwessako musango gutaliwo olwokubeera abantu. Tusaana okubeera abasanyufu olw'ekyokyo tuli, twakolebwa mu kifaananyi ekya Katonda.

AKANYOMERO 13:

ENGERI KRISTO OWA DDALA GYE YABULA.

Mpulira nga kinkakatako nate okwogera nti Yesu oyo owa ddala, yennyini omwana wa Katonda gwe twogeddeko nga tusinziira mu byawandiikibwa ayawukkanye nnyo ku kirowoozebwa Ab'abasatu. Abasatu kyava mu njigiriza nti obulamu bujja oluvannyuma olw'okuva mu nsi ne mu mubiri. Wabbula Enjiri ya Yokaana mu ngeri ey'enjawulo ekaatiiriza engeri obulamu obwa ddala gye bwali era ne bwe bubikkulirwa mu mubiri gwa Mukama Yesu gwennyini ogw'obulamu bw'abantu, obw'ensi eno yennyini. Obukristaayo obwa ddala bwagaanira ddala abasatu era ne bunnyonnyola endowooza entuufu ey'okutabaganya. Naye twetaaga okukolawo ekintu nga kiri mu nkola ku kino; tuteekwa okukikozesa ekisibukako okusisinkana omuntu Yesu, owa ddala.

Mu kyasa eky'okubiri Yesu ayagala okwenenya, okukulu, okw'amangu, okuwaliriza;

yakyusibwa n'e bisomesebwa eb'eddini, n'abutikkirwa nga atalina mugaso, Yesu owa ddala n'abikibwa n'ebisomesebwa ab'eddiini n'enzinnyonnyola ez'abantu zebamaze okukubaganyako ebirowoozo. Naffe tusobola okola ensobi bwe tutyo. Ate nnyinza okugattako nti okufuula Yesu nga 'Katonda' ow'ekyaama mu nsomesa ekyaleetera Abayudaaya okumugaana. Okubuulira Yesu ng'omuntu owa ddala eri bo, kye ekisaana okwesigamizibwako okubuulira kwaffe. Kiteekwa okutegeerekeka nga amammemme ag'okufula Yesu 'Katonda' genkanankanyizibwa n'okweyongera okw'okuwakannya ekiyudaaya mu Kkanisa. Abamu ku bawagizi abakulu ab'endowooza ey'Abasatu baali bantu abatabukira ennyo Obuyudaaya nga Krizestom, Jerome ne Luther. Abantu nga Adolf Hitler be baali emabega aw'endowooza egamba nti Yesu teyali Muyudaaya wa ddala, nga bagamba nti obuntu obwa Yesu tekisaanye kukaatiirizibwa wabula obwakatonda bwe buba bukatiirizibwa, olwo kirabike ng'Abayudaaya abalina omusango omunene. Ensonga eri nti, tuweereddwa omukisa munene nnyo okusobola okuddayo ku nnono ey'okutegeera Yesu ow'omu Baibuli, eyo ebisomesebwa ab'eddiini b'ensi n'ebyobufuzi gye bibutikidde eri enkumi n'enkumi ez'abantu. Naye tuteekwa okukikozesa okuzimba obulamu obwetooloolera ku Yesu.

Obuntu bwa Yesu kyali kikulu nnyo eri Abakristaayo abasooka okusinga oba olyawo nga ffe bwe tumanyi. Okusenziira ku byaafayo eby'ekyasa ekyasooka kiteekwa okujjukirwa nga kyali kizibu Katonda oba omukyikirira we okutiisibwa, okusoberwa, okuba obukunnya, oba okunyomebwa. Nga ate Yesu yali bw'atyo, era kye kifaananyi Enjiri kyewa. Okukkiriza ng'omuntu ono yali mwana wa Katonda, era asiinzibwe nga Katonda, kino ddala kyali kizibu nnyo mu ndowooza ey'abekyasa ekyasooka; nga era bwe kiri ekizibu eri ffe leero. Kale tekibwewunyisa kulaba nga ebikwate oba ebiwandiiikibwa bingi byabalukawo olw'okwagala ennyo okuva ku nsonga ey'obuntu bwa Mukama waffe.

Tusaana okwebuuzanga n'obumalirivu nti: 'Yesu Kristo mmumanyi?'. Ebyokuddamu ebitujjiira mu birowoozo byaffe muyinza okubaamu ebya bulijjo nga ['Nkimanyi nga teyali Katonda, Yalina obuzaalirana obw'abantu. . . .']. Naye tebibuusibwabuusibwa era birina eby'okola ebikulu nga bwe birina okuba gye tuli? Mu kulowooza okwange, essira lingi lissiddwa nnyo ku kigambo kino 'obuzaalirana'. Kye twagala ennyo kwe kumanya ebikwata ku Yesu ng'omuntu, ekyo kye yabeerera ddala ng'asajjalatuse n'obuntu bwe. So si mu bigambo abasomi ab'eddiini bye batuukako. Atanansiyo, taata w'okwatula kwa Atanansiyo okwassaawo 'abasatu', yagamba nti "Kristo. . . teyapima byakusalawo bibiri, n'ayagala ekimu ate ekirala n'akigaana". Kino kikontanira ddala n'ekya Yesu owa ddala

gwe tusanga mu Ndagaano Empya- atawanyizibwa n'okukemebwa, n'atuyana nnyo mu kulwanagana okwo era n'atuuka ku buwanguzi.

Ab'abasatu bamalirizza nga boogedde ebigambo ebitakkirizika kubanga bayawula 'obuzaalirana' bwa Yesu ku muntu Yesu. “Yennyini yaleka omubiri gwe ne gukaaba, newakubadde nga tegwalina maziga era nga tegunnakuwazibwa mu buzaalirana” (bijiddwa mu Cyril Of Alexandria, Commentary in John,7). “Yawulira okulumwa kwaffe, naye si mu kutegeera kwaffe; yasangibwa mu mutendera ng'omuntu, n'omubiri ogwali guwulira okulumwa, kyokka ng'obuzaalirana bwe tebuwulira kulumwa” (bya Hillary). “Mu butuukirivu bwonna obw'omuntu ddala, Katonda owa ddala yazaalibwa” (bya Leo, Tome 5). Bino byonna tebikirizika- abasomi ab'eddiini bano boogera ku buzaalirana gyobeera kiri nga ekintu ekyawukannye ku Yesu ng'omuntu. Era ffe abatakkiririza mu Basatu tulina okuba abegendereza ennyo obutakola nsobi ye emu. Werabire enkola y'abasomi ab'eddiini, ekyogerwa ku 'okwambala obuzaalirana'; wabula tunulira omuntu Yesu. Enkola ezo zimaliriza nga zibutikidde endowooza ez'abantu ku Yesu ng'omuntu; ate nga okulowooza okwo gwe mulamwa ogwa ddala, eby'omwoyo ebyesigamizibwa ku Yesu. Amakulu g'obuwanguzi bwa Mukama Yesu gasingawo okwesigama ku 'buzaalirana' kyokka. Ebisinga obungi ku byogerwa ku 'basatu' bibulamu ensonga eyo. Obuntu bwe, yennyini, kye eky'amaanyi, so si bigambo byetukozesa mu nzinnyonyola ku 'buzaalirana'.

Okuyitayiita mu bigambo ebitaliimu, omutali bwagaazi ebyogera ku Yesu, olaba nga ensobi eyasooka okukolebwa kwali kutekawo enjawulo wakati wa Yesu ow'ebyafaayo, kwe kugamba omuntu yennyini eyatambula Galiraya yonna, n'ekyali kimanyiddwa nga “Yesu nga Paska ewedde”, “Yesu ow'obukkiriza”, kwe kugamba Kristo eyayatuulibwa], kkwe kugamba ekifaananyi ekya Yesu ekyayatuulibwa ekanisa, era nga mu kyo buli omu mwe yalina nga okuteeka obukkiriza. Wano tuteekwa okuteeka amaanyi ku Baibuli kyeyogera nti ye omu leero na luli n'olubeerera. Nga bwe yali era bwali kati, era bwalibeera. Okukitunulira mu ngeri eno kimalawo ebigambo eby'obusa ku basatu, enjatuula ez'ekkania ezitabalika. Ekyo Yesu kye yali, mu makulu ag'omulamwa gwe ku biyigirizibwa bye n'obutnu, ky'ekyo kyali kati. Obweesige bwaffe tubuteeka mu muntu ow'ennono omu oyo ng'abasajja n'abakazi abagumu abasooka okumugobeerera mu makkubo okwebungulula ensozi ez'e Galiraya ne mu makkubo eg'omu Yerusaaalemu, Kaperanawumu n'e Besane. Weewaawo, obuzaalirana bwe kakaano bwa kyussibwa; tafa. Naye ye muntu ow'ennono oyo yennyini. Ekifaananyi kye tulina ku ye ky'ekyo ekyesigibwa abatume kye batuwa; naye si ekyo ekyatondebwawo n'emirembe n'abasomi ab'eddiini kye

bawa. Tuteeka obukkiriza bwaffe mu mu muntu eyali owa ddala era nga bwali, so si mu Yesu abasajja gwe betonderawo mu ndowooza zaabwe ne mu bisomesebwa ab'eddiini. Osanga eno y'ensonga lwaki si kkiririza mu basatu era lwaki kikulu obutakikola.

AKANYOMERO 14: OLUDDA OLW'OBWAKATONDA KU YESU.

Mu njogeeraganya zange ennyingi n'abakkiririza mu basatu, nazuula nga emirundi mingi olunnyiriri lwe njuliza okutaanya ku buntu bwa Yesu nga luli kumpi n'ekitundu ekyogera ku ludda lwe olw'obwakatonda. Eky'okulabirako, kumpi ennyiriri zonna ezikakasa 'Yesu yenkana Katonda' ne 'Yesu yali muntu' zonna ziva mu Yokaana. Mu kifo eky'okunoonya obunoonya ennyiriri ezikakasa, gamba nga 'Nze ne Kitange tuli omuntu omu' nga lwolekana ne 'Kitange ansinga obukulu', twetaaga okuzitegeera nga ezogera ku Yesu ye omu. Enjogera nnyingi ezikwata ku buzaalirana bwa Yesu zibulamu ensonga eno; ekyewunyisa ky'omuntu ono kyokka, asinga abantu bonna, kiri nti yali muntu ddala, so nga ate yayoleka Katonda. Kino kye kyali era ki kyali ekyewunyisa ekitalekeka eky'omusajja ono. Ebintu bino byombi ebikwata ku Mukama, okuyimusibwa n'obuntu, byogewako wamu mu Ndagaano Enkadde nayo. Eky'okulabirako ekirungi ye Zab. 45:6,7: "Entebe yo ai Katonda, yalubeerera [kino kijulizibwa mu Ndagaano Empya ku Yesu] . . . Katonda, Katonda wo, kyavudde akuteekako amafuta [yakufuula Kristo]".

Mukama okussa obuntu bwe ku mabbali n'aggulumizibwa kye kitabusibwa liiso ku njigiriza ya Baibuli ekwata ku ye. Era kye kikalubiriza abantu okukkiriza, kubanga kyetaaga okuba n'obukkiriza bungi, nti ddala yali nga Katonda. Okuyisanya ebirowoozo kulabika nnyo n'amaanyi mu Abaebbulaniya. Wano wokka mu Ndagaano Enkadde erinnya lye ery'obuntu 'Yesu' mwelikozesebwa ennyo- si 'Yesu Kristo', 'Mukama Yesu', naye 'Yesu' lyokka (Beb. 2:9; 3:1; 4:14; 6:20; 7:22; 10:19; 12:2,24; 13:12). So nga ate Abaebbulaniya kikaatiriza engeri gyalina okuyitibwa 'Katonda', era nga bwali ekifaananyi kya Katonda ddala. Nze nkizula ng'awantu aw'emirundi ekumi erinnya 'Yesu' werikozesebwa, kiri nga eryali likozesebwa ku ntiiko ey'okugulumizibwa n'ekitiibwa. Eky'okulabirako: "Yesu mwe yayingira omukulembeze ku lwaffe" (Beb.6:20). "Naye muzze ku . . . eri. . . n'eri Yesu omubaka" (Beb. 12:22 – 24). Erinnya 'Yesu', okutali lirigenderako ddala, erimu ku maanya agaliwo mu kyasa ekyasooka mu Palasitayini, erya bulijjo nga Peetero, Moses, Stephen mu Uganda leero, okutegeeza nga bw'eryali ku buntu bwa Mukama obwenkomeredde, n'olwekyo likozesebwa nga entiko ey'ekitiibwa eri ye. Ekitiibwa gyaliki muweebwa

olw'obuntu bwe. Enjiri ya Yokaana ekozesa oluliimi olw'okugulumiza okunnyonyola Yesu ng'omuntu- naye nga ddala bwokinoonyerezako, Yokaana akozesa enjogera ye emu ku by'obuntu byonna. Bino byakulabirako wammanga:

KU YESU	KU BY'OBUNTU BYONNA OBA ABANTU BONNA
Yajja mu nsi (9:39; 12:46; 16:28; 18:37)	1:9[eri "buli muntu yenna"]; 6:14. 'yajja mu nsi amakulu 'okuzaalibwa' mu 16:21; 18:37
Yava eri Katonda 1:6; 3:28)	3:2,28; 8:29; 15:10
Omuntu. . . wa Katonda (9:16,33)	9:17,31`
'Bye nnalaba eri Kitange' (8:38)	'Omuntu ababuulidde eby'amazima, bye nnawuli eri Kitange'
Kitaffe omu ye Katonda	8:41
Nnava eri Katonda (8:42)	8:47
Kitange ali mu nze nange mu Kitange (10:38)	15:5 -10; 17:21 -23,26
Omwana wa Katonda (1:13)	Abakkiriza bonna 'zadde lya Katonda yennyini'(1:13; 1 Yok. 2:29; 3:2,9, 4:7; 5:1-3,8)
Yatukuzibwa nnatumwa mu nsi (17:17 -19)	20:21
Yesu yalina okuwuliriza era n'okuyigirizibwa Kitaawe (7:16; 8:26,28,40; 12:49; 14:10; 15:15; 17:8)	Abaana ba Katonda nabo bwe batyo (6:45)
Yalaba Kitaawe (6:46)	Abayudaaya baliba nga kino bali bayinza okukikola (5:37)
Teyazaalibwa mubiri oba okwagala okw'omuntu, wabula zzadde erya Katonda yennyini	Ky'amazima n'eri abakkiriza bonna (1:13)

EKINTABULI

Ekitiibwa n'obuntu bwa Mukama bigendera wamu nga Baibuli eyigiriza ku kufa kwe. Kirabibwa nga Yesu okweyogerako nti 'Nze', mu kifaananyi kye erinnya lya Katonda, ddala kwonna kusangibwa mu makulu agogera ku Yesu ng'ali wansi wa Katonda. Yesu 'yawanikibwa' ng'akomererwa mu nsonyi; naye 'nnayimusibwa waggulu' mu 'kitiibwa' mu maaso ga Katonda olw'ekikolwa ekyo. Tusoma mu Isa.52:14 nti amaso ge gaayonooneka bwe gatyo okusinga omuntu yenna, n'embala ye . . . Naye nga ate bwe tulwooza ku 2 Kol.4:4,6, tukizuula ng'amaaso ge gaali amaaso ga Katonda; ekitiibwa kye kyali ate era ki kyali kitiibwa kya Kitaawe: “Ekitiibwa kya Kristo, oyo ekifaananyi kya Katonda. . . ekitiibwa kya Katonda mu maaso ga Yesu Kristo”. Aluwa oyo anunula abantu be? Isaaya amuyita “Omukono gwa Mukama”: “ani abikkuliddwa omukono gwa Mukama?” (Isa.53:1 geraageranya ne 52:10). Olwo ne yeyongerayo bwati: “Kubanga yakulira mu maaso ge ng'ekikolo ekiva mu ttaka ekkalu” (olunnyiriri 2). Kale omukono gwa MUKAMA muntu – omuntu ow'obwakatonda! Ye mukono “ogwa ddyo” ogwa Katonda, Omuntu “ow'omukono gwe ogwa ddyo”! Era nga muntu: Eyakula okuva mu ttaka ng'ekikolo okuva mu ttaka ekkalu. Engeri ey'ekintabuli eno esangibwa ne mu ngeri nga Mukama bwe yawonya omwana wa nnamwandu. Yakwata ku ssanduko y'omufu- olwo ekibiina eky'abantu n'ekiryoka kyemulugunya nga Yesu bwataali mulongoofu, era n'engeri gye yetabula n'atali mulongoofu okutuuka ne ku ye yennyini okuba atali mulongoofu. Kyali kyewunyo ekyaleetera abaali basituudde okuyimirira. Naye Mukama yazuukiza omusajja omufu- abantu ne bategeera obukulu bwe, nga bamattidde nti “Katonda akyalidde abantu be” (Luk. 7:14-16) mu muntu Yesu. Obuntu bwe ate era n'amaanyi ge, oba obwakatonda bwe, by'alabikira wamu. Bwe kityo obunnabbi mu Danyeri obwoleka Yesu nga agulumiziddwa bumuyita “omwana w'omuntu”.

Ne bwe yamala okuzuukira, mu kaseera ke ek'ekitiibwa n'obuwanguzi, Mukama yalabikira mu ngoye eza bulijjo ez'okolerwamu emirimo, bwatyo kyeyava alabika ng'omulimi. Abayigiriza abamasisinkana ku kkubo eridda Emawo babuza oba nga 'yali asula yekka' era nga n'olwekyo yali tamanyi mawulire mu kibuga gaakwata ku kufa kwa Yesu (Luk. 24:18 RV). Abantu bokka abaali babeera bokka, ng'abamu ku b'ennyumba, beebo abaali baganibwa oba abantu abalabika nga abatali ba bulijjo. Kumpi kyali kintu ekivuma eri bo okubuuza omuntu gwe batamanyi. Amazima gali nti Mukama yalabika nnyo ng'omuntu owa bulijjo, era nga ow'ekika eky'owa wansi ennyo eyabolebwa. Ate nga ono ye yali omwana agulumiziddwa owa Katonda. Tussa ekikoowu eri obuntu bwe, naye ate n'eri obumalirivu kw'obwagazi bwe mu kujjukiza abagoberezi be ekibagatta awamu naye, era

ne mu kugulumizibwa kwe.

Bulijjo Mukama Yesu yakaatiriza nga bwe yali ekkubo lyokka eri Kitaawe, nti mu kumumanya n'okumulaba oba okumutegeera abantu basobola okumanya Katonda. Nga ate mu Yok. 6:45 akireeta mu ngeri endala nti: “Buli eyawulira Kitange n'ayiga, ajja gye ndi”. Era agamba nti Kitange yekka yasobola okuleeta abantu eri Omwana (Yok.6:44). Nga ate kyenkana n'amazima nti omwana wa Katonda ye yekka asobola okukulemba abantu okubatwala eri Katonda Kitaffe. Mu kino tulaba ekintu ekirungi ennyo ku bantu banno bombi, bwe mba nga nkozeseza ekigambo ekyo ku Kitaffe n'omwana. Buli bwe tweyongera okutegeera omwana, bwe tweyongera n'okumanya Kitaffe; era buli bwe tweyongera okumanya Kitaffe, bwe tweyongera n'okumanya omwana. Eno y'engeri gye bali okumpi n'okumpi. Naye ate nga kikakafu bulungi nga bantu abawukkanye. Wabula nga era bwe guli ku taata yenna n'omwana, okugenda nga tutegeera omu kituletera okumanya ennyo oli omulala, ekyo era ne kitwongera okutubikkulira ebirala ebikwata kw'oli. Era kireeta okumanya ennyo omulala. . . era n'okutegeera Kitaffe n'omwana kweyongera bwe kutyo. Bwe kiba nga Kitaffe n'omwana bali omuntu omu, obulungi buno obusufu bwe butyo buba bubula era ne bwonoonebwa ate ne buba ekitasoboka. Obumanyirivu obw'Omukristaayo owa namaddala, oyo amaze 'okulaba' n'okumanya Kitaffe n'omwana, abeera mujjulirwa eri amazima gano. Ensonga lwaki okutegeera okulungi ku bikwata ku buzaalirana bwabwe n'enkolagana yaabwe kyetaagisa eri okubamanya. Ekyewunyo kyabyo byonna kiri nti teyatandikirawo kuba ndabirwaamu ya Kitaawe eri ffe, gyobeera yali ng'ekitundu ky'enkola y'eby'eddiini; yakola nnyo n'amaanyi eg'ekika ekya waggulu ennyo ekyamuviirako n'okufiira ku musalaba. Annyonnyola nti teyajja kukola ye byayagala, wabula ebya Katonda; teyakola mirimo gye ye gayagala, wabula egyo Katonda gye yayagala. Yalina bingi ebyokwogera n'okusalawo eri eggwanga ly'Abayudaaya, yalibaawadde 'ekimu kye yali alowooza', wabula mu kifo ky'ekyo yayogera bwati: “Nange bye nnawulira gy'ali (Kitange) bye biiby byo njogera eri ensi” (Yok. 8:26). Mpaayo nti enjogera eri bweti abeera nzibu okutegeera obulungi mu bigambo bya ab'obusatu. So nga ekyewunyo kyayo kyeyongerayo nate. Kitaffe ayogerwako nga 'amanyi' omwana, nga omwana bwamanya Kitaawe; era olulimi lwe lumu olukozesebwa ku musumba omulungi 'amanyi' ffe endiga ze. Ekyewunyisa kino eky'enneyisa n'enkolagana ya ab'ennyumba kye kiikyo “okussa ekimu ne mwoyo mutukuvu”, okutambula n'okubaawo okw'amazima eri omwana ne Katonda, kye kitegeeza. Kye ekyo eky'okuba mu nnyumba eno, n'ebyewunyisa eby'enkolagana ebikwatako ekirabika mu lwatu nga ab'obusatu bagaana okuyingira.

EKKUBO ERI EKITIIBWA

Ekkubo lya Mukama eri ekitiibwa ly'eryavaako Kitaawe 'okumanyisa amakubo ag'obulamu' (Bik. 2:28). Ebigambo ebyo, mu ngeri etali ngenderere, bikulu nnyo ku komerera ab'obusatu. Naye nga eri ffe ekisinga obukulu mu kino eri buli omu, Mukama ye yali eky'okugoberera kyaffe, ffe abatambulira mu kkubo ery'obulamu mu ngeri eyo (Mat. 7:14), abanoonya 'okumanya' obulamu obutaggwaawo (Yok. 17:3). Nga eky'okulabirako kyaffe ekya ddala mu kino, tusobola okwoogerera awamu ne Yokaana nti: "Omwana wa Katonda yajja n'atuwa amagezi n'okutegeera tutegeera ow'amazima. . . n'obulamu obutaggwaawo" (1 Yok. 5:200).

Endagaano Empya etegeeza nti okukkiriza Yesu nga Mukama kwe kutegeera Enjiri. Mu ntegeera eyo, buli yenna ayatula Yesu nga Mukama alirokoka (Bar. 10:9,13)- wabula okwatula Yesu nga Mukama kitegeeza okuwaayo buli kitundu kyonna eky'obulamu bwaffe. Tekitegeeza kwogera bwogezi bigambo byokka nti "Yesu ye Mukama". Pawulo yakizuula nga buli sawa yonna ey'obulamu bwe, yeyongera okuguma ku lw'okuzuukira okwa Yesu (1 Kol. 15:30); eno ye yali engeri y'ekola ye ey'okumanya amaanyi g'ennono eyo ey'amazima esinga.

ESSUUBI

Okuzuukira okwa Mukama waffe kwe kwesigamiziddwa okwaffe. Wadde nga waliwo ennaku era n'okukkakanyala kw'okufa kwennyini, obukkiriza bwaffe busimbye mu kukkiriza kwaffe nga Mukama waffe yafa era n'azuukira. Mu ku kubagiza abo abaviriddwako abagalwa baabwe mu Mukama, Pawulo tabajjukiza bujjukiza ku kiyigirizibwa eky'okuzuukira ku madda ga Mukama kyokka. Kyokka atunulira amazima nti "bwe tukkiriza nga Kristo yafa era n'azuukira, era Katonda alireeta bw'atyo abeebaka ku bwa Yesu wamu naye" (1 Bas. 4:14). Obutuufu obw'okuzuukira bulina okuba n'amakulu mu kaseera kafe ak'okufa ke tutunulira mu bulamu buno. Ku nze Yesu n'abawandiisi ba Baibuli kirabika nga batandikirawo obutafaayo ku kufa. Pawulo agamba nti Yesu "yajjawo okufa" (2 Tim. 1:10) okufa okwo ensi kwereza okutukako, okusembayo era okufiira ddala, ffe abali mu Kristo tekututukako. Eno y'ensonga lwaki abagoberezi aba Kristo aba ddala tebalirega ku kufa (Yok. 11:26). Si kufiira ddala wabula kwebaka. Nkimanyi nga okuviibwako kisigala kituluma, era ku kyaliwo. Wabula ku nkomerero, olwo kuba yajjawo okufa mu ye, bw'atyo yakikolera n'abo bonna abali mu ye.

OKUBAAWO KU LW'ABALALA

Olw'amazima nga Yesu ye Mukama kirimu amakulu agakola egetaagisa eri ffe. Mu Bar. 14:7,9, Pawulo ayogera ku bwetaavu bw'obutabaawo ku lwaffe, wabula okubeerawo mu ngeri etegeera amangu obwetaavu bw'abalala. Lwaki? Kubanga Kristo kyeyava afa n'abeera omulamu,alyoke abeerenga Mukama w'abafu era n'abalamu". N'olwekyo olwo kuba nga ye Mukama waffe tetubeerawo ku lwaffe, wabula ku lwa Kristo Mukama waffe n'abo abali mu ye. Yesu afuuka nannyini buyinza ku ffe, kubanga ddala ye Mukama era Kristo. Kino kiyinza okuwulikika nga ekirina okuba bw'ekityo, wabula emikisa n'ebikivaamu biba birambulukufu bulungi bwe tulwooza engeri obulamu gye buba obutali bwa kigendererwa eri abo abatalina buyinza nga obwo mu bye bayitamu. Tebaba na kigendererwa, banguyirwa okubuzibwabuzibwa, abeefaako bokka, kubanga tebalina kibakakatako nga ffe bwe tulina Mukama era omwami. Ebibakwatako ng'okwagala oba obutayagala by'eby'obuyinza byokka bye balina okumanya, bwe kityo embeera y'essanyu lyabwe teba nnungi. Ate nga eri abo abakkiririza ddala Yesu nga Mukama, entegeeka n'ekigendererwa n'obulungi mu bulamu obw'obantu ebiryeyongera mu maaso mu mirembe egy'obulamu obutaggwaawo.

OKULEKA OBULAMU OBW'OMUBIRI

Pawulo bwagulumiza Kristo okuba Kabaka wa Bakabaka era Mukama wa Bakama, atuula mu kitangala omuntu yenna kyatasobola kutukako, kino si kyagwala bwagazi biwandiikibwa kulabibwa. Kirina amakulu eri abakkiriza okuleka ebintu, okuddukra ddala omutego gwabyo. Kino 1 Tim. 6:6-14 kye kikwatako; olwo ne waba n'ekitundu ekyogera ku kugulumizibwa okwa Kristo (:15,16), olwo nno n'okweyongera okusaba okugabana eby'obuggaga mu kifo eky'okubyongerako (:7-19). Olw'okuba nga ye Mukama wa bonna, tulina okuleka ebintu byaffe era n'obwannanyini. Kubanga tuli bantu be, ate ne bye tulina byonna bya buweereza bwe. Era etteeka ly'okuba nga ye Mukama waffe likwata ku mbeera ey'eby'omwoyo byaffe yonna. Dennis Gillet yalaba n'amazima nti: "Obumanyi bufunibwa na kuttikirwa okw'Omwami nga Mukama era Kabaka". Era mu ngeri nga eyo Peetero agamba nti abo bonna abagaana Yesu okuba nga ye Mukama babeera bali mu kwegomba okubi (2 Peet. 2:10). Ekyo Yesu okuba nga ye Mukama kisaanye okuba n'amakulu ag'okufuga obulamu bwaffe; kubanga ye, so si bwagazi bwaffe, ye Mukama era Omwami w'omubiri gwaffe. Okugulumizibwa kwa Yozefu okwewunyisa e Misiri kyali ekifaananyi eky'okwa Mukama ng'amaze okuzuukira. Nga ekyava mu kugulumizibwa kwa Yozefu, tewalinga muntu yenna kuyimusa mukono gwe oba ekigere okujjako nga aweereddwa obuyinza okuva eri Yozefu. Era n'okugulumizibwa kwa Yesu kulina

ebikuvamu bye ebimu era ebitukakatako ffe okugoberera. Yuda 4 ekwanaganya okugaana Yesu nga Mukama era Omwami no kugaana empisa ze zayagala. Bwe kiba nga ddala ye Mukama era Omwami, tetusobola kubaawo mu bulamu obw'empisa embi Yuda zavumirira.

OBWETOOWAAZE

Olw'okuba nga Yesu ye Mukama era Omwami, era kubanga y'atukyikirira mu bintu byonna, n'olwekyo ekyo ye kye yali n'ebyo byonna bye yakola bifuuka bikulu gye tuli okubigoberera. Kale: "Oba nga nze Mukama wammwe era Omuyigiriza mbanaazizza ebigere, era nammwe kibagwanira okunaazagananga ebigere" (Yok. 13:13,14). Bamuyita "Mukama era Omuyigiriza", naye ne batayinza kunaazagana bigere. Nga era bwe guli ku ffe, balina okumanya okw'ebiyigirizibwa okulungi, naye nga mu kukola tebibagasa. Olw'okumumanya nga Katonda kiba kitegeeza okunaazagana ebigere. "Kale abagalwa bange [kubanga Yesu yagulumizibwa], [mubeerere bagonvu era] mutuukirizenga obulokozi bwammwe bennyini n'okutya n'okukankana [kwe kugamba mu bwetoowaaze]" (Baf.2:12). Era bwe kiri ne mu kusiima obukulu obwa Katonda; we tukoma okukitegeera, era n'okuddamu kuba kwa waggulu nnyo.

Mu Yakobo 2:1 Yesu ayitiibwa "ow'ekitiibwa"(nga bwe kiri ne mu Luk. 2:32; Bef. 1:17). Era Yakobo ewa ensonga nti tetusobola kukkiriza nti Yesu ye Mukama, mu Mukama Yesu nga Mukama ow'ekitiibwa ate ne tusosola mu bantu. Kino kyandirabika nga enkwasaganya eteri ya bulijjo mu kusooka okukiraba. Naye osanga amakulu gali nti bwe tulaba obuwanyu n'ekitiibwa kye ekitenkanika, ebirala byonna biba tebikyali na mugaso, era n'olwekyo ne tutekubira oba okuwakkanya omuntu yenna. Era awatali kyonna kubanga byonna bwereere mu maaso g'okuyakaayakana okw'ekitiibwa kya Mukama gwe tugoberera. Baibuli emanyiddwa nga Revised Version (RV) erambulula bulungi ensonga eno: "Gwe mu kusembeza abantu, olina obukkiriza bwa Mukama ow'ekitiibwa?". Kino kinnyonnyola lwaki Pawulo yatula wansi n'awandiikira ekkansa ezali zisobeddwa olw'eby'ensi, obugwennyufu n'ebiyigirizibwa ebikyamu, n'atwala omutwe ogw'obukulu n'okugulumizibwa kwa Mukama Yesu kw'addingaanamu ng'okuggulawo kw'ebbaluwa ze.

Waliwo ekintu eky'enjawulo kimu eky'okwekannya ku buwanvu bw'okugulumizibwa kwa Mukama gye kututwala."Era Katonda kyeva amugulumiza ennyo. . . buli vviivi lifukaamirirenga erinnya lya Yesu. . . era buli lulimi lwatulenga nga Yesu Kristo ye Mukama waffe. . . kale. . . mutuukirizenga obulokozi bwammwe bennyini n'okutya

n'okukankana” (Baf. 2:9-12). Ebigambo bino biri nga ebiri mu Is. 45:23,24; “. . . buli vviivi lirinfukaamirira, buli lulimi lulirayira nze. Waliwo aligamba nti mu Mukama mwokka mwe muli obutuukirivu n'amaanyi”. Fenna twesanga ng'obwetoowaaze kitukalubirira. Wabula mu maaso ag'obuwanvu bw'okugulumizibwa kwe, obuwanvu obwajja nga buva mu buwanvu obw'okunyomebwa ku musalaba, amavviivi gaffe galina okufukaamirira n'obwetoowaaze obw'amazima n'okumanya ebibi byaffe, n'okwebaza olw'okutegeera amazima nti twabalarwa obutuukirivu okuyita mu ye. Tulyeyala wansi mu maaso ge ku lunaku olw'okusalirako emisango era ate tuliyimusibwa. N'olwekyo tetusaanye kusalira muganda waffe musango olw'okuba naye aliyimusibwa ku lunaku olwo- eri Mukama we aliyimirira oba okuggwa, so si gye tuli.

OKWEYAWULA KU NSI

Nga bwe kiri ku byonna bikwata ku njigiriza, kitubeerera kizibu bulijjo okusiima engeri ey'obukulu bwabyo mu nkyusakyusa mu makulu ag'ab'ekyasa ekyasooka; era nga ekikulu eri ffe tewali nnono n'emu mu byo esaanye okubula. “Kristo ye Mukama” yali nnono ya kusomooza nnyo eri enzikkiriza eya bulijjo nti “Kayisali ye Mukama”. Kyali kiruma, kirina omuweendo, okukkiriza nga ye Mukama. Era n'eri ffe bwe kityo bwe kisaanye okuba. Abasajja n'abakazi baafa olwa kino, era mu ngeri y'emu naffe tuwaayo obulamu bwaffe mu kuddamu eri okumanya kw'ekumu okwo. Waliwo okulabika ng'abakowoola Mukama, nga Mukama ye yennyini bwe yagamba, naye ne tutabako na kye tukola ku ebyo by'agamba. Okumumanya nga Mukama mu mazima kikufuulirawo okuba amugondeera (Luk. 6:46). Ekituufu ky'obukama bwa Yesu kikozezewa mu Kubikkulirwa (19:12,16) okukubiriza ab'oluganda okugenda mu maaso n'obujulizi bwabwe awatali kutya newakubaadde nga bayiganyizibwa. Yesu ye Mukama w'abakabaka ab'ensi; ye yafuga ensi; n'olwekyo, tewali maanyi gonna ag'abantu gasobola tukolako kya bulabe awatali lukusa lwe yennyini n'ekigendererwa. Okubuulira kwa Zab. 110 kw'amaanyi: olw'okuba nga Yesu atudde ku mukono ogwa ddyo ogwa Kitaawe, abantu be beewaayo nga ekiweebwayo eky'okweyagalira mu kino, ku lunaku olw'obuyinza bwe.

Bak. 2:8,9 kinnyonnyola nti olw'okuba nga mu Kristo mwe mutuula okutuukirira okw'Obwakatonda, nga bwali kati mu kitiibwa, nti n'olwekyo tetusaana kugoberera bantu. Omusajja oba omukazi oyo ddala obuwanvu bw'okugulumizibwa kwa Yesu gwe bwewunyisa, tekyandimwanguyidde kumala gaakkiriza kusangibwa mu nzikkiriza ez'abantu obuntu, ne bweziba nga ziri mu b'oluganda bennyini.

OKUKKIRIZA

Okukkiriza nakwo kubaawo na kujjukira n'okusiima obuwanvu obw'okugulumizibwa kwe. Kaakano alina amaanyi gonna mu ggulu ne mu nsi, era nga kino kyokka kya ndiyongedde obukkiriza bwaffe mu kusaba n'essubi mu bulokozi bwe obugenda okujja. Okwesigama ku bitundu nga Kuv. 4:7; Kubal. 12:10-15; 2 Bassek. 5:7,8, ebigege byali nga "okulalambala" nga kugibwaawo na Katonda yekka. Omugenge mu Mak. 1:40 yabeerangawo ng'akimanyi bw'atyo, naye ate n'alaba mu Yesu okweyoleka kwa Katonda yennyini. Olw'okusikirizibwa n'obuwanvu obw'ekifo kye yawa Yesu mu mutima gwe, yamusaba n'obukkiriza omuwonye: "Bw'oyagala, oyinza [nga bwe kyali kimanyiddwa nga Katonda ye yekka asobola] okunnongoosa".

OKWAGALA YESU

Tukkiriza nga Yesu yazuukira era n'alinnya. Tukkiriza nga Yesu Mukama. Tetumulabangako, kyokka tumwagala. Olw'okuba nga tali naffe nga tumulaba, enkwatagana yaffe naye teri na bitundu byaffe birabibwa. N'olwekyo tuyita mu kussa mu nkola bye tusoma mu Baibuli mu birowoozo byaffe ne mu mitima gyaffe. Tusoma ebyawandiikibwa mu Njiri ne mu Bbaluwa, tuyiga amateeka, nga tunoonya okuzza obuggya okutegeerera ddala nti yali ani, n'amaanyi oba essanyu eriva mu ky'amazima ekyangu nti tali naffe mu mubiri. Era bwe tukolera emyaka, tujja kuba n'okutegeerera ddala okusomoozebwa, okuba ababe, okuyigirizibwa, okwebbulula, okuggumira n'okuweebwa obuyinza okuva eri Yesu ow'omu Njiri.

OKUBUULIRA YESU

Olw'okuba nga Yesu ye Mukama wa bonna, tuteekwa okumubuulira eri bonna, yadde nga Peetero tetwandibuulide. Kino kye kyali amaanyi ag'okuubiriza n'amazima ag'obukama bwa Kristo okuba obw'ensi yonna eri Peetero (Bik. 10:36). Enkwagasanya y'emu wakati w'obukama bwa Kristo n'okubuulira esangibwa mu Baf. 2:10 ne mu 1 Peet. 3:15 (kumpi nga eri mu Is. 8:13- Yahweh (Yakuwa ow'eggye, ow'abangi, kati afuuse eyeyolekera mu Mukama Yesu). Oyo Kristo ey'alinnya mu ggulu yaggulumizibwa nnyo era nnaweebwa erinnya erisinga amaanya gonna, olwo nno abo bonna abakkiriza kino, balifukaamira mu buweereza eri erinnya lya Yesu. Peetero yabuulira erinnya erya Yesu n'ebirikwatako- kino kikaatirizibwa (Bik. 2:31, 38; 3:6,16; 4:10,12,17,18,30; 5:28,40,41; 10:43). Obulungi obw'okumumanya n'enneyisa ye n'ekyewunyisa eky'okuweebwa erinnya ery'okuggulumizibwa ku lunaku lwe yalinnya mu ggulu (Baf. 2:9; Kub. 3:12) kyaleetera Peetero okuwa obujjulizi. Olwo kugulumizibwa kwe, twatula nti Yesu ye Mukama eri abantu,

nga oluvannyuma bwe tulikola eri Katonda ku lw'okulamulirwako (Baf. 2:9). Nga bwe tumwatula eri abantu, n'okulamulibwa kwaffe kuliraga kino. Okuyimusa Yesu nga Mukama kye kyesigamizibwako nga tuwa obujjulizi ku ssuubi eriri mu ffe eri buli muntu yenna (1 Peet. 3:15 RSV). Okutegeera n'obumanyirivu eri okugulumizibwa kwe osobola okubiwako obujjulizi; tosobola kukisirikira. 3 Yok.7 lukwata ku ngeri ng'ekiragiro ekikulu eky'okubuulira bwe kyagonderwa: “Kubanga baavayo olw'erinnya nga tebaweereddwa kintu ba mawanga”. Olw'obulungi obw'okumanya erinnya lye bagenda okuwa obujjulizi, naye ate ekisinga balina omwoyo omugabi, ne batatwala bintu kubayambako kukola kino. Okutegeera erinnya lye kyokka kisaanye okutwongeramu obuweereza obutata: olw'erinnya lya Mukama Abaefeso bakola nnyo (Kub. 2:3).

“Kale mugende muyigirize amawanga gonna, kubanga “mpeereddwa obuyinza bwonna” (Mat. 28:18,19). N'olwekyo ekiragiro ekikulu eky'okubuulira si tteeka nnyo ng'amazima agetewalika ag'okugulumizibwa kwa Mukama. Tetulina kutula butuuzi ng'abatakwatibwako nga tutegedde obuyinza bwe oba amaanyi ge wonna wonna. Tulina okubunya okutegeera okwo eri abantu abalala bonna.

Obukulu bwa Kristo, olw'amazima amangu nti Yesu ye Mukama, kirambulukufu nga kye kyasendsenda Makko okuwa obujjulizi; yatandika eby'okubuulira kwe Njiri (Enjiri ye biwandiiko buwandiiko) ng'ajjuliza ebigambo bya Isaaya ebikwata ku ngeri ekkubo gy'eryali ligenda okuteegerwa “Katonda waffe” ng'abyogera ku Mukama Yesu, gwe yalaba nga Katonda okweyoleka mu mubiri. Okusiima obuwanvu obwa Yesu kye yali era kyaali, kirambulukufu nga kyamwanguyiza okubuulira. Era naffe bwe kirina okuba. Eno y'ensonga lwaki buli Pawulo bwe yali nga anaggwamu essuubi yabuulira nga nti: “waliwo kabaka omulala, Yesu” (Bik. 17:7). Kino kye kyali ekinyusi eky'obubaka bwe; si nti walibeerawo Kabaka ajja mu Yerusaalemu kyokka, naye nti Kabaka wali kati ku mukono ogwa ddyo ogwa Katonda, ayagala tumugondere ddala. Ekyawandiikibwa mu Bicolwa kikwasaganya obuwanvu bwa Kristo n'okuyitibwa okw'okwenenya. Buno bwe bubaka bwa Is. 55:6-9-kubanga ebirowooza bya Katonda bisingira ddala ebyaffe, kale mukowole Mukama nga bw'akyali okumpi, era omubi aleke ekkubo lye. Kubanga Kitaafe n'omwana ffe batuli waggulu nnyo mu mpisa era nga bagala okukolera wamu naffe, kale tusaanye okutwala ekisa kyaabwe ne twenenya.

OBUGONVU

Ddala ddala bwe tuba nga tumanyi nti Yesu ye Mukama, mu mazima so si mu bigambo bugambo, olwo nno tulina ddala okukola Katonda by'ayagala (Mat. 7:21,22). Okuyita Yesu 'Mukama' naye ne tutabako kirabika kye tukola nga eky'okuddamu kitegeeza nti ebigambo byaffe bya busa. Kyangu nnyo bwe kityo.

OBUTABA NA BINTU

Bwe kiba nga Yesu ye Kabaka, byonna bibye. Byonna bye tulina si byaffe. Endagaano Enkadde ekaatiriza nti obwannanyini bwa Katonda bwe busooka ebintu ebyaffe, omululu gwe tulina ogw'okwagala 'obwannanyini'. Ibulayimu yagaana okutwala “ne bwe kaba akawuuzi akasiba engatto ze” ku ebyo ebyandibadde nga ebibye; kubanga Yahweh (Yakuwa) “Katonda owa waggulu ennyo ye nannyini ggulu n'ensi (Lub. 14:22,23). Naye kaakano obuyinza bwonna Katonda yabussa ku mwana. Naffe okugondera Mukama Yesu kyetaagisa okuleka ebintu eby'ensi nga Ibulayimu bwe yakola.

OKUFUGA EBIGAMBO BYAFFE

Abo abatakiririza mu Bukama obwa Katonda [oba Yesu] tebalina nsonga lwaki bafuga ebigambo byabwe: “Aboogedde nti n'olulimi lwaffe tuliwangula; emimmwa gyaffe gye gyaffe: atufuga ye ani?” (Zab. 12:4). Naye oludda lwakyo olulala lwe lutuufu; okutegeera obuyweevu obw'obukama bwa Kristo gye tuli kivaamu okufuga ebigambo byaffe, olw'okumanya nga ennimi n'emimmwa si byaffe wabula bibye.

ESSOMO 8: EBIBUZO.

- 1 Baibuli esomesa nti Katonda ali mu bussatu?
- 2 Wandika enjawulo ssatu wakati wa Katonda ne Yesu.
- 3 Yesu yali wa njawulo ku ffe olw'okuba nga:
 - a) Teyeyonoona
 - b) Yali omwana omu owa Katonda
 - c) Yali tasobola kwonoona
 - d) Katonda yamukola okubeera omutuukirivu awatali buzibu
- 4 Ngeri ki kuzino wamanga Yesu azamufanaanyamu ne Katonda?
 - a) Yalina obutonde nga Katonda mu bulamu bwe wano ku nsi
 - b) Yalina embeera eteriko kunenyezebwa nga Katonda
 - c) Yalina okumanya ng'okwa Kantonda
 - d) Butereevu yali yenkanankana ne Kantonda
- 5 Ngeri ki ku zino wamanga Yesu bwe yali nga ffe?
 - a) Yalina okukemebwa na byonna ebituuka ku bantu
 - b) Yayonoona ng' akyaali muto
 - c) Yetaaga obulokozi
 - d) Yalina obuzaalirana bw'abantu
- 6 Ki ekituufu ku bigambo bino wamanga?
 - a) Yesu yali mutuukirivu mu buzaalirana bwe ne mu nneyisa ye.
 - b) Yesu yali wa buzaalirana obw' ekibi naye omutuukirivu mu nneyisa ye
 - c) Yesu yali Katonda yennyini ate omuntu yennyini
 - d) Obuzaalirana bwa Yesu bwali nga obw'Adamu nga tannayonoona
- 7 Kyali kisoboka Yesu okwonoona?